

2 . Alba Iulia | Punct: Str. Regimentul V Vânători, nr. 104 G (proprietar Maniu Paștiu) | Anul: 2007

Anul: 2007

Cod RAN: 1026.54

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană timpurie

Tipuri sit: tip neprecizat

Categorii sit: Domestic

Autori: Vasile Moga, Radu Oța, Anca Timofan

Instituții: Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia

Rezumat

Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată în scopul descărcării de sarcină arheologică a suprafeței destinate construirii unui spațiu comercial. Terenul respectiv se află în partea centrală a cartierului Partoș , având acces la DN1. Din punct de vedere geografic, zona este marcată de râul Mureș, cartierul fiind situat pe prima terasă a acestuia, în partea dreaptă. Au fost descoperite urmele a trei clădiri: clădirea A localizată cronologic între începutul și mijlocul secolului II p.Chr., clădirea B de tip domus, datată între mijlocul și sfârșitul secolului II p.Chr., clădirea C plasată la sfârșitul secolului II - prima jumătate a sec. III p.Chr.

Raport

Cercetarea arheologică preventivă a fost efectuată în scopul descărcării de sarcină arheologică a suprafeței destinate construirii unui spațiu comercial. Terenul respectiv se află în partea centrală a cartierului Partoș , având acces la DN1. Din punct de vedere geografic , zona este marcată de râul Mureș, cartierul fiind situat pe prima terasă a acestuia, în partea dreaptă.

Suprafața afectată de proiect a fost de 74 m2 din care a fost cercetată arheologic o suprafață de 67 m2.

A fost practică inițial o secțiune S1 de 2,5 x 10 m care ulterior a fost extinsă lateral cu 3,70 m. Paralel cu aceasta a fost deschisă S2 cu dimensiunile de 1,40 m x 6,40 m; între cele două unități de săpătură a existat un martor stratigrafic cu lățimea de 0,65 m.

De la nivelul solului până la -0,40 m adâncime decaparea s-a făcut mecanizat având în vedere existența unei nivelări consistente cu pietriș și nisip dar și a depunerilor contemporane (specificăm faptul că în acest loc a existat o clădire anterioară ale cărei fundații, proiectate în 1966, au fost descoperite cu ocazia cercetării arheologice actuale).

Continuarea săpăturii s-a efectuat manual, urmărindu-se atât elementele de stratigrafie orizontală și planimetrică a complexelor și structurilor arheologice cât și informațiile oferite de analiza stratigrafiei verticale a profilelor.

În S1 și S2 săpătura a atins adâncimea constantă de -2,20/2,30 m corespunzătoare primei faze de locuire romană (începutul sec. II p.Chr. - mijlocul sec. II p.Chr.). Prin practicarea unui sondaj de 2 x 0,50 m în S1 a fost atins solul steril brun maroniu la -2,60 m, admax fiind de -3,20 m.

Stratigrafia generală a suprafeței cercetate prezintă următoarele nivele (nivelul actual de călcare reprezintă cota 0 de calculare a adâncimilor):

0 -0,40 m: nivelare cu pietriș, nisip și alte depuneri contemporane.

0 -0,80 m: fundațiile din beton ale unei clădiri proiectate în 1966.

-0,40 -0,80 m: strat de umplere modern conținând și materiale de construcție romane fragmentare, ceramică romană.

-0,80 -1,10/1,20 m: faza a III-a de locuire romană (început de sec. III p. Chr.).

-1,10 -2,20 m: faza a II-a de locuire romană (mijloc de sec. II - sfârșit de sec. II p. Chr.).

-2,20 -2,60 m: faza I de locuire romană (început de sec. II - mijloc de sec. II p. Chr.).

-2,60 -3 m: strat brun-marونی nisipos lutos steril.

-3-3,20 m: strat galben marونی nisipos lutos steril.

Analiza stratigrafică a complexelor și structurilor arheologice din acest punct al sitului Apulum I a scos în evidență trei faze de locuire aparținând epocii romane:

Faza I - Clădirea A a fost descoperită la o adâncime de -2,20 m având o orientare N-S. Zidul său principal perimetral a fost surprins în S1 pe o lungime de 10 m. Unele porțiuni se păstrează în elevație cu o înălțime de 0,30m. Datorită stratului de dărâmătură și limitelor stricte ale secțiunii nu am putut identifica lățimea exactă a zidului. Traseul lui urmează direcția N-S și este orientat în partea estică a clădirii. În colțul de SE al S1 a fost surprinsă prima compartimentare realizată de elevația unui perete având lățimea de 0,20 m. În colțul încăperii au fost descoperită o tencuială subțire de mortar. Podeaua subțire, realizată în opus signinum a fost surprinsă în interior prezentând urme puternice de ardere la o adâncime de -2,20 m.

Cea de a doua compartimentare a edificiului se află tot în S1 la 3,80 m de zidul perimetral și este rezultatul intersecției a doi pereți de lemn legați cu chirpic având grosimea de 0,20 m. Aceștia au fost distruși în urma unor incendii, fiind descoperite marginile lor arse precum și un rest al podelei de asemenea puternic afectată de ardere.

Tehnica de construcție a clădirii A utilizează în general chirpicul - laterculus crudus - și lemnul. Sistemul constructiv al zidului principal perimetral este mai complex folosind cărămizi de lut nears mai consistent iar perețele se structurează pe un schelet de pari legați cu chirpic. Ulterior perețele este tencuit cu mortar. Compartimentările interioare însă erau realizate din pereți de lemn și chirpic cu gr. de 0,20 m. Vitruvius menționează acest sistem de construcție și atrage atenția asupra pericolelor (în primul rând incendii) care apar în cazul clădirilor având pereții făcuți din împletitură de nuiele și lipitură de lut I.

Au fost descoperite numeroase fragmente de tegulae și alte materiale de construcție, unele reutilizate în fundațiile clădirii B din faza următoare de locuire.

Elemente de cronologie:

- monedă – Vespasianus (S1, -2,20m, pe podeaua primei compartimentări). As, AE, 5.02gr, 32mm AV. Cap spre dreapta, legendă ilizibilă Rv. Templul lui Jupiter Capitolinus, legendă ilizibilă. RIC II, p. 74, nr. 496, Roma, a.71

- monedă – Traianus (S1, -2,20m, pe podeaua primei compartimentări). Dupondius, AE, 4.84 gr, 23.3 mm Av. Bust spre dreapta, legenda ilizibilă Rv. Pax ținând cornucopia în mâna stângă și cu dreapta dând foc spoliilor de război; legendă ilizibilă, probabil S.P.Q.R. Optimo Principi. S.C. RIC II, p. 280, nr. 507, Roma, a. 103 – 111

- monedă – Hadrianus, Sabina (S2, -2m). Denar, AR, 3.07 gr, 18.8 mm Av. SABINA AVGVSTA HADRIANI AVG .P. P.; bustul împărătesei spre dreapta Rv. CONCORDIA AVG. ; Concordia șezând spre stânga, ține patera în mâna stângă iar mâna dreaptă e sprijinită pe scaun. RIC II, p.387, nr. 398, Roma, a. 117 – 138

- opaiț monolichnis – Loeschcke X (S1, -2,20m, întreg), în stratul de arsură, pe nivelul de călcare, L - 10 cm, h - 3 cm, ddisc – 7 cm, pastă fină de culoare portocalie, cu urme puternice de ardere secundară, disc neted cu orificiu de alimentare în centru, delimitat de o bordură printr-un cordon care se prelungește pe cioc și formează un canal prevăzut cu un mic orificiu de aerisire. Bordura este prevăzută cu trei butoni dispuși simetric, ciocul este alungit, rotunjit, având un arzător circular. Baza este dreaptă delimitată de trei cercuri concentrice iar la mijloc prezintă ștampila LITOGENE, datare: sec. II p. Chr.

Clădirea A reprezintă prima fază de locuire bine structurată din punct de vedere urbanistic dacă avem în vedere orientarea acestei clădiri la traseul fazei corespondente de amenajare a drumului principal *cardo maximus*². Încadrarea cronologică o fixează în perioada de început a orașului roman care, după cucerire, a funcționat ca un *pagus* al Coloniei Ulpia Traiana Sarmizegetusa până la transformarea lui în *Municipium Aurelium Apulense*³.

Faza II - Clădirea B a fost descoperită la o adâncime de -1,10/1,30m, având o orientare N-S. S-au păstrat fundațiile a trei ziduri care, intersectându-se, formează compartimentările a 6 camere. În S1 s-a conturat una dintre camere cu lățimea de 4,50m. Zidul de N și lungimea totală a camerei nu au fost surprinse datorită limitelor stricte ale secțiunii.

Z1 – L 10m x l 0,60m x h 1m, a fost descoperit la adâncimea de -1,20m/1,30m reprezentând fundația zidului estic al edificiului și având orientarea N-S. Tehnica de construcție utilizează în general blocuri semifasonate de gresie verzuie legate cu mortar în opus incertum. Pe alocuriau fost refolosite materiale de construcție (cărămizi) din faza anterioară. Apareiajul fundației este alcătuit din 6 asize relativ regulate. Ultima asiză este formată din placi subțiri de gresie și cărămizi, peste care se întinde un strat compact de mortar de 0,04/0,05m care face trecerea la elevație.

Z2 – 7,75 m x 0,50m x 1m, a fost descoperit la adâncimea de - 1,10/1,20m în S1 și S2 unde a putut fi urmărită continuarea traseului său. Reprezintă fundația unui zid interior, aflat în partea sudică a camerei, având orientarea E-V. Tehnica de construcție utilizează în general blocuri semifasonate de gresie verzuie legate cu mortar în opus incertum. Apareiajul fundației este alcătuit din 6 asize relativ regulate. Ultima asiză este formată din placi subțiri de gresie și cărămizi, peste care se întinde un strat compact de mortar de 0,04/0,05m care face trecerea la elevație.

Z3 – a fost descoperit la adâncimea de -1,20m în martorul stratigrafic dintre cele două secțiuni. Reprezintă fundația zidului paralel cu Z1, cu orientare N-S, aflat în partea vestică a camerei. Dimensiunile sale pot fi bănuite prin analogie cu Z1. de asemenea tehnica de construcție și structura apareiajului sunt similare.

Nivelul de călcare în clădirea B a fost descoperit la - 1/1,10m și este reprezentat de amenajări 3 amenajări succesive de mortar și lut galben. Descoperirea în dărâmătură a unui număr însemnat de *teserae* în formă de 8 face posibilă existența unui paviment de acest tip pentru clădirea fazei II.

Elemente de cronologie:

- monedă - Marcus Aurelius (S1, - 1,60 m). Sestert, AE, 21.25 gr, 32mm Av. IMP. CAES. M. AVREL. ANTONINVS AVG., cap spre dreapta. Rv. CONCORDIA AVGVSTOR. TR. P. XV. COS. III, S.C, M. Aurelius și L. Verus în picioare dându-și mâna. RIC III, p. 277, nr. 795, Roma, a. 161

- fibulă romană din Bz – tipul cu genunchi , întreagă (S1, -1,05 m). Datate: sfârșit de secol II p. Chr4.

- fibulă romană din Bz – de tip omega, întreagă (S1, -1,80 m)

Datate: mijloc de sec. II – mijloc de sec. III p.Chr.5.

Clădirea B reprezintă o locuință romană, construită în perioada în care orașul devine municipiu sub Marcus Aurelius, după 160 p. Chr. – *Municipium Aurelium Apulense*.

Faza II ilustrează trecerea de la prima fază de locuire, rudimentară din punctul de vedere al tehnicii de construcție , la construcții din piatră și cărămidă cu fundații solide. Alinierea la *cardo maximus* este de asemenea respectată iar planimetria evidențiază un spațiu de locuire bine structurat cu camere vaste.

Faza III - Clădirea C suprapune parțial locuința B din faze anterioară, posibil reprezentând chiar o refacere a acestuia și o schimbare a planimetriei clădirii prin reducerea spațiului camerelor. A fost surprins la aproximativ -0,70 m de la nivelul actual de călcare. Orientarea clădirii este N-S prin aliniere la drumul principal.

Cercetarea a scos în evidență elevațiile a două ziduri care formează o încăpere al cărei paviment de cărămizi se păstrează parțial în zona centrală.

Z1 - 5 x 0,40 x 0,30 m. A fost descoperit la -0,70 m și are orientarea N-S. Reprezintă elevația unui zid păstrat fragmentar, care a utilizat traseul fundației lui Z1/II, fiind amenajat pe un strat de lut cu gr. de 0,20/0,30m, posibil o nivelare între cele două faze. Se păstrează două asize neregulate. Tehnica de construcție utilizează gresia verzuie legată cu mortar în opus incertum.

Z2 - 5,70 x 0,40 x 0,20 m, a fost descoperit la -0,70m. Zidul este orientat E-V fiind situat în partea de S a camerei. Este păstrat fragmentar, fiind surprinse pe traseul lui fragmente de gresie verzuie foarte friabilă. În colțul de SE al camerei se păstrează o linie de tencuială cu mortar și o porțiune de mortar din amenajarea pavimentului. Pe latura de V a camerei se bănuiește existența zidului paralel cu Z1 care suprapune în mod similar fundația lui Z3/II.

Pavimentul de cărămidă a fost surprins la -0,80 m în zona centrală a camerei edificiului C și se păstrează parțial pe o suprafață de aprox. 2 m². Sistemul constructiv al acestuia utilizează cărămizi cu dimensiunile de 0,40 x 0,28 x 0,05 m așezate alternativ pe lățime și lungime. Aceste cărămizi erau așezate pe un pat de nisip cu o grosime de 0,08 m care suprapune un strat consistent de mortar.

În extremitatea de S a S1, pe profil, la ad. de -0,65m au fost descoperite in situ o tegula mammata și o porțiune de perete. Datorită limitelor stricte ale secțiunii și a faptului că în partea sudică fundațiile contemporane au afectat ultima locuire, nu s-a putut continua cercetarea camerei care era prevăzută cu hypocaustum.

Elemente de cronologie:

- monedă - Elagabalus (S2, -0,80m). Dupondius (imitație), AE, 6.94 gr, 23mm Av. ANTONINVS PIVS EL AVG., bustul cuirasat al împăratului la dreapta Rv. Concordia în picioare spre stânga, ține patera deasupra unui altar și cornucopia; legenda este scrisă greșit, reversul monedei fiind de la Aquilia Severa. RIC IV/2, p. 59, a.218-222

Alte materiale descoperite:

Materialul prelevat conține o cantitate mare de ceramică romană, ace de os și bronz, vase fragmentare de sticlă, fragmente de opaite, oglindă fragmentară, fragmente de tencuială pictată, cuie și piroane de fier.

Cercetarea arheologică preventivă efectuată în această zonă a sitului roman Apulum I, a evidențiat importante aspecte legate de succesiunea fazelor de locuire corespunzătoare evoluției sale urbanistice și istorice. Densitatea locuirii este dată și de alinierea la drumul principal, cardo maximus, în apropierea căruia se aflau clădirile cercetate.

Au fost descoperite urmele a trei clădiri: clădirea A localizată cronologic între începutul și mijlocul sec. II p.Chr., clădirea B de tip domus, datată între mijlocul și sfârșitul sec. II p.Chr., clădirea C plasată la sfârșitul sec. II - prima jumătate a sec. III. p.Chr. Tehnica de construcție dar mai ales elementele de cronologie relativă fac legătura între aceste faze de locuire și etapele dezvoltării urbanistice de la statutul de pagus al Coloniei Ulpia Traiana Sarmizegetusa, în prima fază, cel de Municipium Aurelium Apulense după 160 p.Chr. pentru faza a doua, și, în fine, importantul statut de Colonia Aurelia Apulensis primit sub Commodus (180-192 p.Chr.) corespunzător celei de a treia fază datate la sfârșitul sec. II - al treilea sfert al sec. III p.Chr.

Având în vedere importanța descoperirilor prezentate anterior am considerat că realizarea obiectivului nu se poate face fără conservarea in situ a vestigiilor, fiind propusă în acest sens modificarea (sau adaptarea) proiectului inițial.

Informații suplimentare online

[Raportul 3813 din cronică.cimec.ro](http://raportul3813.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)